

Motion

1981/82:680

Ove Karlsson m. fl.

Plan för kalkning av försurade sjöar och vattendrag

Försurningen av mark och vatten i Sverige är så allvarlig att risken för en försurningskatastrof är överhängande. Ett mycket stort antal sjöar är så sura att fisken inte kan fortplanta sig. Vårt liv och vår hälsa hotas av de genom försurningen frigjorda tungmetallerna, främst kadmium och kvicksilver men också koppar från våra vattenledningsrör.

Orsaken till försurningen finns i den ökade användningen av fossila bränslen. Försurningsförloppet påskyndas av en ökad användning av handelsgödsel i jordbruket, av utsläpp av kväveoxid från bilismen och av att urberg och morän dominerar berggrund och jordar varigenom markens buffringsförmåga är låg i vårt land.

Huvuddelen av det försurande nedfallet i Sverige kommer från den omfattande användningen av fossila bränslen i Väst- och Östeuropa. Man kan uppnå märkbara effekter bara genom en sänkning av svavelutsläppen från eldningen med olja och kol i dessa länder. Detta kan åstadkommas bara genom internationella överenskommelser. Men det är också nödvändigt att vi kraftigt minskar våra egna utsläpp för vår egen men också för våra grannländers skull, som får delar av våra utsläpp över sig.

Den tilltagande försurningen av mark och vatten innebär bl. a. att näringskedjan förändras. För sjöar och vattendrag fungerar allt normalt vid neutralt pH-värde 7,0. Men redan vid pH-värde 6,0-6,3 dör sjövattemärlor. Efter hand som sedan pH-värdet sjunker störs näringskedjan än mer och fiskens reproduktionsförmåga försvinner. Vid mycket låga pH-värden dör även fisken.

Inom stora områden av t. ex. västra Sverige har sjöarna ett pH-värde på 6,0-4,0, i vissa fall ännu lägre, vilket är värden som gör att omedelbara åtgärder måste sättas in för att bevara det liv som finns i sjöarna.

En femårig försöksverksamhet med kalkning av försurade sjöar och markområden har genomförts av fiskeristyelsen. Verksamheten var utformad med ett statsbidrag, som normalt utgått med 75 % av kalkningskostnaderna. Projekt av stort allmänt intresse kunde erhålla högre bidrag.

Fiskeristyelsen och naturvårdsverket räknar med att den framtida kalkningsverksamheten oftare kommer att omfatta större samordnade insatser. För att underlätta dessa insatser föreslås att de statliga bidragen höjs till 85 % av kalkningskostnaderna. Projekt av stort allmänt intresse bör kunna få statsbidrag för hela kostnaden. Verken föreslår att den fortsatta kalkningsverksamheten skall utvidgas stegvis och få full omfattning efter fem

år. Den kommer då att kräva statsbidrag i storleksordningen 200 milj. kr. per år.

Vissa rapporter från både Sverige och utlandet visar att även skogen tar skada av luftföroreningarna och de därav förorsakade försurningarna. Svampar och bär tar skada och kan så småningom bli oätliga.

Om ingenting görs kommer en miljökatastrof oundvikligen att inträffa. Internationella överenskommelser måste träffas som klart fastlägger en minskning av utsläpp som kan förorsaka försurningar. Klara bestämmelser beträffande miljökraven vid kolanläggningar bör utarbetas och beslutas av riksdagen. Vi måste minska oljeförbrukningen och stimulera användandet av energi som inte förstör vår natur. Det är angeläget att statsmakterna lägger fram förslag till strategi för insatser mot försurning och föreslår en plan för kalkningsverksamheten.

För att skaffa de pengar som behövs för kalkning och försöksverksamhet avseende mark och grundvatten vill vi föreslå att en miljövårdsavgift tas ut på varje levererad kubikmeter olja och ton kol och koks på 5 kr. per kubikmeter olja resp. ton kol och koks. Detta skulle ungefär motsvara de beräknade kostnaderna för kalkning som fiskeristyrelsen och naturvårdsverket beräknat för de närmaste åren. Frågan är så allvarlig att något måste göras utan fördröjning genom ytterligare utredningar och utvärderingar.

I landet finns nedlagda och nedläggningshotade kalkbruk, som kunde räddas om en omfattande kalkningsverksamhet startades. Kalkningen skulle skapa sysselsättning samtidigt som detta skulle rädda sjöar och markområden från total förstörelse. Vid tillfällen då man söker objekt för beredskapsarbete bör kalkning vara ett lämpligt alternativ.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs*

att riksdagen hos regeringen begär en plan för kalkningsverksamhet av sjöar och vattendrag och hur försurningen så längre sikt skall kunna minskas i sådan utsträckning att inga skador uppstår på mark och vatten.

Stockholm den 21 januari 1982

OVE KARLSSON (s)

KJELL-OLOF FELDT (s)

YNGVE NYQUIST (s)

ÅKE GREEN (s)

LAHJA EXNER (s)

BO SÖDERSTEN (s)

GUDRUN SUNDSTRÖM (s)

AXEL ANDERSSON (s)

*Se även motion 1981/82:681.